

kelordet «exsudativ aldersbetinget macula degeneration».

De første fire hovedkapitlene er bygd opp etter tradisjonelt mønster, det siste med en grundig gjennomgang om oftalmologi og samfunn. Det femte avsnittet utnytter at oftalmologi er et visuelt fag og bruker bilder av glimrende karakter til en omfattende samling eksempler for bildediagnostikk. Jeg tipper at dette avsnittet vil bli flittig benyttet så vel under hektiske eksamensforberedelser som ved nødtørfig rekapitulering av visnende oftalmologikunnskaper i en travel praksis.

Man skulle tro at en lærebok i et fag som oftalmologi ville bli raskt foreldet og at det er en håpløs oppgave å opprettholde aktualiteten med hyppige nyutgivelser i et begrenset språkområde som i Norden. Desto mer imponerende er det derfor å finne at både tekst og bildestoff er oppdatert på diagnostikk, terapi og teknologi. Her finner vi de ferskeste synspunkter på netthinnen sykdommer, katarakt, hornhinnebehandling, laserteknologi og glaukom. Fastleger og ikke-oftalmologer kan derfor være trygge på å ha et referanseverk i lett forståelig språk for informasjon til sine pasienter.

Uten at sidetallet er økt siden forrige utgave kom, er det kommet tallrike nye bilder, fargede illustrasjoner og tabellariske oversikter. Dessuten er det kostet på fargelegging av mange av de skissene som tidligere var fremstilt i svart-hvitt. Norsk medisinsk miljø kan her med stolthet vise frem en lærebok som med faglig innhold, metadisk oppbygning og layout er fullt på høyde med internasjonale publikasjoner med opplagstall som går opp i de mangedobbelte. Ibland ønsker man seg tilbake til en studietid med nåtidens tilgjengelige læremidler.

Kjell Arne Syversen
Skien

Viktig bok om reisens slutt

Unni Ranheim

På talefot med døden – beretninger om livet

143 s, ill. Lunner: Uranus forlag, 2004.

Pris NOK 298

ISBN 82-995508-1-5

Journalist Unni Ranheim har fått 15 mennesker til å fortelle om sine innerste tanker, følelser og opplevelser om livet og døden. Noen var selv alvorlig syke, og noen var nære

pårørende. I tillegg drøfter sju meget forskjellige fagfolk temaer som angår døden og livet. Mellom innleggene er det dikt og fotografier som får leseren til å reflektere

over sitt eget forhold til «de siste store spørsmål».

Ranheim har lang erfaring med helsefaglig stoff og skrev for to år siden en bok om ungdom, død og sorg. Hun er dypt engasjert i sitt tema og har gitt det en kunstnerisk utforming som skaper nærhet til stoffet og engasjement hos leseren. Jeg begynte litt motvillig på enda en bok om døden, men klarte ikke å slippe den før jeg hadde lest hvert ord i ett strekk.

Bidragene kommer fra mennesker som er forskjellige i alt, bortsett fra at de har levd seg inn i sine egne opplevelser og beretninger. Leseren vil finne sine egne tanker og følelser, men også helt andre. Beretningene tvinger en til åpenhet, toleranse og refleksjon og de får en til å tenke på nytt. Man ser at det finnes rom for helt andre syn enn ens eget. Det har vi godt av, både for vår egen del og for dem vi skal møte som helsepersonell.

Dette er en vakker bok. Bidragene er korte og velskrevne. Jeg tror at alt helsepersonell – og kanskje særlig legene – vil ha glede og nytte av den. Den gjør oss bedre skikket til å møte pasienter og pårørende ved livets slutt.

Peter F. Hjort
Blommenholm

Engasjerende om kvalitetssikring

Atul Gawande, red.

Complications: a surgeon's notes on an imperfect science

288 s. New York: Picador, 2002. Pris USD 13
ISBN 0-312-42170-2

Det pågår en omfattende debatt om kvalitetssikring av virksomheten ved norske sykehus. Medisinsk og kirurgisk behandling er forbundet med risiko for uheldige hendelser.

Atul A. Gawande er kirurg ved et sykehus i Boston (Brigham and Women's Hospital) og har vært engasjert i debatten om feil i forbindelse med kirurgiske inngrep (1, 2).

I boken *Complications* belyser forfatteren de sider ved moderne medisin som viser hvorfor dette ikke er en absolutt vitenskap. Gjennom en rekke engasjerende og realistiske beskrivelser av kirurgiske pasientkasuistikker blir leseren konfrontert med den moderne medisins styrke og svakhet, tro, tvil og intuisjon. Trygt forankret i kunnskapsbasert medisin gjør han en vandring i denne vitenskapens grenseland, nøkternt, tvilende, innsiktsfullt. Som leser blir man invitert til å reflektere over valg man gjør i sitt daglige arbeid og hvilket rasjonale disse valgene er bygd på.

Praktisk medisin er ikke en ideell vitenskap, til det er biologien for kompleks og de influerende faktorer for mange. Man

begrunner ofte behandlingsstrategier ut fra statistikk. Når kirurgen setter kniven i en pasient, kan han ikke være fullstendig sikker på at akkurat denne pasienten vil komme ut med en gevinst etter inngrepet. For å kunne være sikker på dette må kirurgen preoperativt vite at alle steg i prosedyren går ukomplisert, at hemostase sikres tilstrekkelig og at infeksjoner ikke rammer i forløpet. Det vet han ikke. Gevinst er det sannsynlige utfall og derfor våger man risikoen knyttet til inngrepet.

Complications er ikke skrevet som en vitenskapelig fremstilling, men inneholder en omfattende referanseliste. Boken henvender seg spesielt til yngre leger under utdanning, men vil også være interessant for studenter i klinikken og eldre kolleger. Boken er lettlest og vil være et engasjerende utgangspunkt for videre diskusjon.

Henning Beckstrøm
Nevrokirurgisk avdeling
Rikshospitalet

Morten Skandfer
KFOR kontingent IX

Litteratur

1. Gawande AA. Analysis of errors reported by surgeons at three teaching hospitals. *Surgery* 2003; 133: 614–21.
2. Gawande AA. Risk factors for retained instruments and sponges after surgery. *N Engl J Med* 2003; 348: 229–35.

Død uten tårer

Ulla-Carin Lindquist

Ro uten årer

En bok om livet og døden. 222 s. Oslo:

Gyldendal, 2004. Pris NOK 249

ISBN 82-05-33267-3

Ro uten årer er en bok som på sett og vis unndrar seg en uheldig anmeldelse. Forfatteren døde nylig av amyotrofisk lateral sklerose (ALS), og det ville være uhørt å skrive nedsettende om boken – særlig for en lege som arbeider

med ALS-pasienter. Jeg må derfor be leseren tro meg på at mine rosende ord er ærlig ment.

Mennesker som klarer å beskrive sin egen finale litterært, etterlater seg et verdifullt dokument. På en måte er det en parallell mellom Ulla-Carin Lindquist og Tor Jonsson: Begge skrev seg frem mot døden. I tillegg skrev begge godt. Dette skiller *Ro uten årer* fra en rekke andre autopatografier; forfatteren har en sikker og god penn. Den knappe stilen – muligens et resultat av hennes fysiske begrensninger – er vakker og poetisk og formidler hennes positive

innstilling til livet på en uttrykksfull måte. Hun er blottet for sentimentalitet, men likevel sorgfull og ærlig i sine iakttagelser av kroppens forfall.

For en lege er det selvfølgelig av særlig interesse å lese om møtet med leger og andre aktører i helsevesenet. Måten fagfolk og andre hjelpere har møtt henne på er inngående beskrevet. Etter å ha lest boken er jeg ytterligere styrket i min tro på at vi kan gjøre mye for pasienter som vi ikke kan helbrede.

Ulla-Carin Lindquist hyller livet på tross av sykdommen. Lesingen blir derfor en oppbyggelig opplevelse, og leseren fylles av beundring. Nettopp av denne grunn vil jeg muligens være litt tilbakeholden med å anbefale boken til alle mine ALS-pasienter, av frykt for at en slik anbefaling skal bli oppfattet som en bebreidelse av dem som ikke er «like flinke». Dette er imidlertid ikke en innvending mot bokens litterære kvalitet. Det er virkelig beundringsverdig å skrive en slik bok mens kroppen visner.

Trygve Holmøy

Nevrologisk avdeling
Ullevål universitetssykehus

Infeksjonsmedisinsk tungvekter

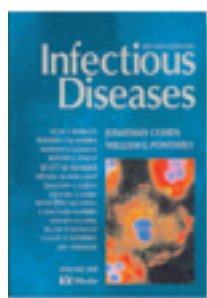
Jonathan Cohen, William G. Powderly, red.

Infectious diseases

2. utg. 2700 s, tab, ill. London: Mosby, 2004.

Pris USD 349

ISBN 03-23-02407-6

Det finnes flere gode læreverker om infeksjonsmedisin allerede. I jakten på oppdatert kunnskap til pasientenes beste er Internett i tillegg blitt en viktig informasjonskilde. Man kan derfor med rette spørre om det er

behov for flere verk av denne type.

Denne andreutgaven av *Infectious diseases* består av to bind som samlet veier over 10 kg. Boken er fremkommet som resultat av internasjonalt samarbeid. Blant de over 300 forfatterne dominerer amerikanere og briter, men også flere prominente skandinaver bidrar. Vår «egen» Claus O. Solberg er representert blant redaktørene. Verket er inndelt i åtte deler: introduksjon, syndromer basert på organsystem, særskilte problemer, infeksjoner hos den immunkompromitterte vert, HIV og AIDS, reisemedisin, antimikrobiell behandling og klinisk mikrobiologi. Med verket følger en CD som gir tilgang til illustrasjonene og fulltekstversjon via Internett.

Fremstillingen er logisk og klar, men det

som særlig hever dette læreverket over andre tilsvarende, er den meget elegante og rause bruk av farger både i illustrasjoner og tabeller. Dette bidrar til å gjøre lesingen lystbetont og fremhever viktig informasjon på en god og effektiv måte.

Anbefalt behandling av infeksjonssykdommer varierer i forskjellige land, bl.a. avhengig av tradisjon, tilgjengelige legemidler, forekomst av mikrober og deres resistens. Terapiforslagene i denne boken vil derfor ikke alltid være direkte overførbare til norske forhold. Dels tas det da også forbehold om dette i teksten, og i omtalen av pneumoni vises det for eksempel til forskjellige nasjonale retningslinjer. Forfatterne dokumenterer sine råd ved å vise til vitenskapelige studier og peker på områder med mangelfull kunnskap hvor det fortsatt er behov for forskning.

Den leservennlige og oppdaterte teksten gjør at *Infectious diseases* absolutt kan anbefales som oppslagsbok. Målgruppe vil nok først og fremst være infeksjonsmedisinere og kliniske mikrobiologer. Men også andre leger som raskt trenger oversiktlig og grundig informasjon om infeksjonsmedisinske temaer, vil lese den med stort utbytte.

Arne Broch Brantsæter

Medisinsk avdeling
Sykehuset Asker og Bærum HF

Leger og behandling av mediene

Kristina Arntyr, Rolv T. Brenna

Møt media

64 s, ill. Oslo: Arntyr forlag, 2003.

Pris NOK 198

ISBN 82-99-67270-8

Gjennom mitt mangeårige arbeid i helsevesenet og de siste årene som informasjonsrådgiver ved Sykehuset Buskerud HF har jeg merket helsepersonells, og spesielt legers, skepsis mot journalister og andre

mediefolk. Ofte er denne skepsisen velbegrunnet og basert på egne erfaringer (1).

Jeg har derfor vært på utkikk etter noe som kan hjelpe mine kolleger i helsesektoren og har nå kommet over en ny bok med et innhold som omfatter det meste man bør tenke på i et møte med mediene. Boken som har tittelen *Møt media* er dessuten lettlest, er på kun 60 sider og egnert seg derfor som oppslagsbok foran et mediemøte.

Boken *Møt media* gir tips om hvordan du forbereder deg og beholder kontrollen, selv når det skytes med skarpt fra mediefolk på jakt etter godbitene. Råd som er verdt å

huske, er satt opp som en konklusjon på huskelisten: Tenk på hva du vil si før du sier det. Tenk på hva konsekvensene blir av det du har tenkt å si. Er du i tvil om konsekvensene av det du har tenkt å si, ikke si det. Enkelt og megetsigende, selv i en hektisk klinisk hverdag.

Bondebladet skriver ikke om det samme som Det Nye. Radio Drammen har ikke samme stoff som Radio Porsanger. Andøyposten har lite til felles med Dagsrevyen. Massemediene er ulike, og et godt utgangspunkt for best mulig å møte mediene er å være oppmerksom på deres ulike strategier og hensikter. Mediernes mål og profil varierer, blir det minnet om. Det betyr at de selv avgjør hva som skal rapporteres, diskuteres og kritiseres. Mediene bruker sin makt til å bestemme hva som kan passere og hva som skal kasseres. Utviklingen i moderne kommunikasjon går i retning av raske, underholdende og uformelle settinger, noe som ikke gir tid for nyanser.

Det er en nyttig påminnelse at man bør tenke på at det er forskjell mellom aviser, TV og radio. Til aviser kan man ha mulighet for å utbrodere, forklare og godkjenne tekst som beskriver det man har sagt. I fjernsyn og radio må man kunne uttrykke seg kortfattet og klart.

Boken peker på at reporteren kan ha som strategi å manipulere intervjuobjektet inn i en vennlig eller uvennlig stemning, for så å utnytte det taktisk i debatten eller intervjuet. Man bør derfor lage sin egen strategi, fokusere på den overordnede hensikten, og ikke ta hensyn til journalistens opptreden, verken før eller etter intervjuet.

Selv om *Møt media* kun har 60 sider, så gir den oppskrift på alle nødvendige fasetter man må mestre og hvordan man kan tilegne seg disse. Selvtillit, selvinnsett, hensyn til tilhøreren, innholdets fremføring og struktur, farlige og avslørende tanker, håndtering av vanskelige spørsmål og det helt uforberedte intervjuet er behandlet her.

Boken representerer en mental beredskap for ledere og andre som fronter mediene. Boken koster kun kr 198 og er en billig forsikring med «omfattende dekning» som alle som kan komme i søkelyset burde ha et personlig eksemplar av. Forsikring er, som kjent, for sent å anskaffe seg når ulykken først har inntruffet.

Fridtjov Myhre

Avdeling for informasjon og samfunnskontakt
Sykehuset Buskerud HF

Litteratur

1. Hafting M. Hvordan finne feste i mediestormen. Tidsskr Nor Lægeforen 1994; 114: 299.